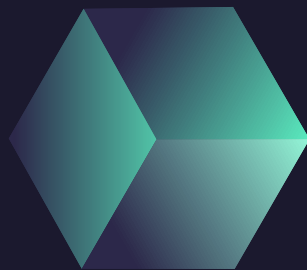

Strukturalismus a postrukturalismus

PBB011 / PGB005

Mgr. Ondřej Klíma

klima@fss.muni.cz

Poznámky k seminárním pracím

- Rozsah a vejce vejci
- Jak citovat ve vědách, přímá citace a parafráze
- Doporučení pro malé práce: obsah ne, číslování ano, podnadpisy minimálně
- Napište mi, jestli odevzdáte dříve a chcete mít hodnocení dříve

Příklady přímé citace a parafráze

Jak píše Bourdieu: „v každém okamžiku každé společnosti máme co činit s určitým celkem sociálních pozic, který je homologicky spjatý s určitým celkem aktivit a statků, jež jsou rovněž charakterizovány vztahově“ (Bourdieu 1998, s. 12).

V zásadě tak ve většině případů lze hovořit o kulturních hnutích, která se snaží bránit lokální vůči globálnímu (Touraine 2009) Předvídatelnost pracovního života vůči flexibilitě práce a diverzitu kulturní tvorivosti vůči centralizované produkci masové kultury (ibid.).

S Bourdieuovým (1986) pojetím pojmu kapitál se setkáváme v rámci sociálního prostoru.

Další variace pro více autorů apod.

- (Kotler a Armstrong 2001) – dva autoři
- (Hromádko et al. 2010) – tři a více autorů
- (Council for British Archaeology 1970) - instituce
- Někteří autoři (Novák 2008, Kolářová 2009, Black 2011) dokazují... - výčet
- (ibid., s. 69) – opakovaný odkaz, jiná strana
- (Záleská 2020, s. 60–71) – rozsah stran

Dneska
projdeme

Strukturální lingvistika

Strukturalismus a trocha
antropologie

Logocentrismus a
dekonstrukce

Diskurz, vědění, sex a
moc

Strukturalismus a postrukturalismus

Myšlenkové hnutí z Francie 20. století

Strukturalisté se pokoušeli o to dát sociologii jednotnou metodologii a to skrze strukturální lingvistiku od Ferdinanda de Saussura

Postrukturalismus pak posunul tyto myšlenky hlavně skrze Foucaulta a Derridu kteří se zaměřili na moc / mocenské vztahy

Vychází z nich mnohé směry feministické teorie, teorie filmu a médií, dekonstruktivní literární kritika a teorie podivného (abnormalit)

Ferdinand de Saussure

Strukturální lingvista

1857 - 1913

- Vypracoval výklad jazyka jako systému znaků, které existují pouze v kontextu znaků jiných
- Vyhraňoval se proti studiu jazyka jako přirozeného a daného (naturalistické pojetí)
- Podle Saussura znaky jsou arbitrární – ustanovují se pouze na základě konverzace (kontextu)
- Významy znaků jsou pak vždy diferenční – vznikají prostřednictvím rozdílů co daná věc vše není

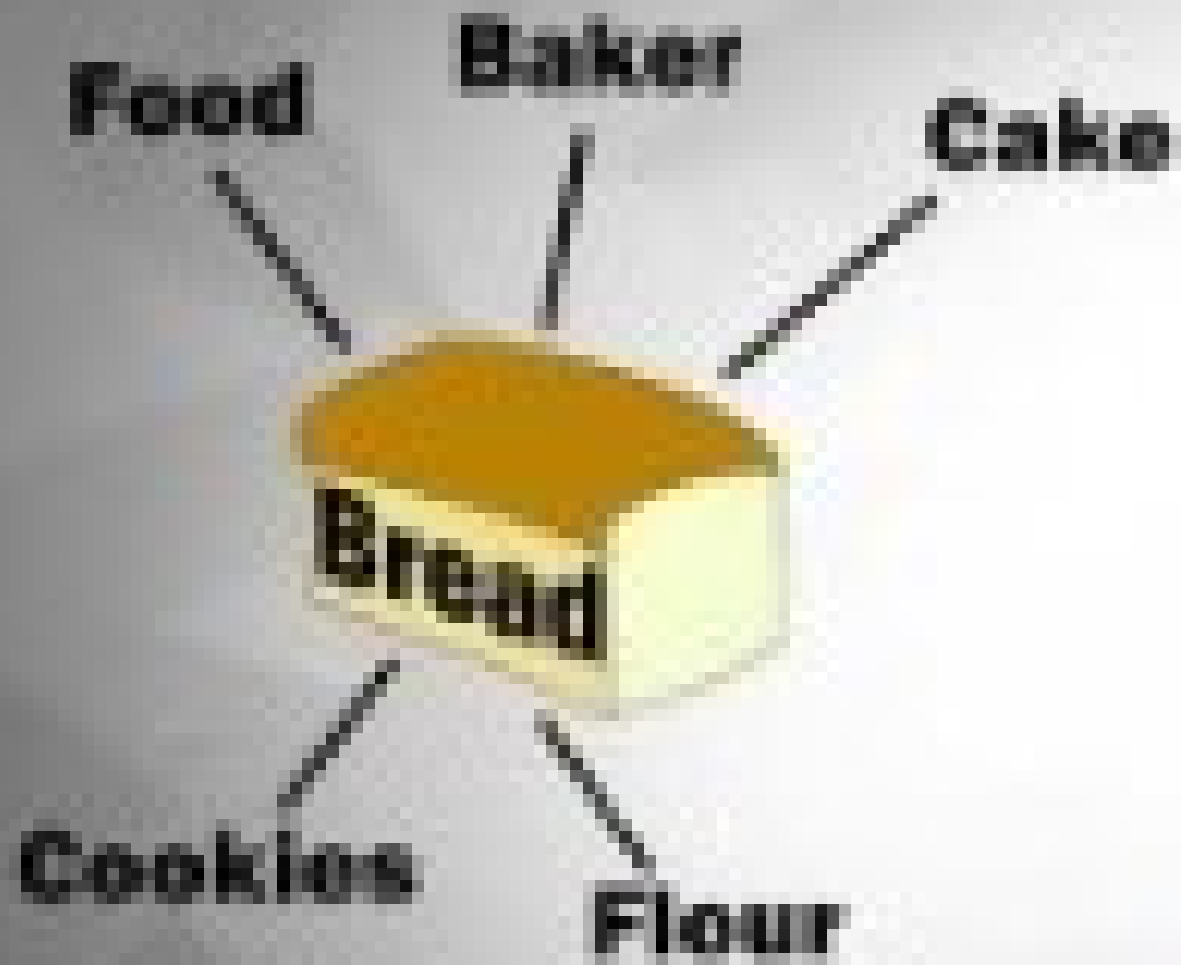

Strukturální lingvistika

Kurs obecné lingvistiky (1916)

- Označující (Signifier) – zvuk nebo obraz (písmeno či obrázek na papíře, zvonek kola)
- Označované (Signified) – pojem nebo představa (písmeno „G“, „pozor někdo jede“)
- Označující + označované = znak
- Arbitrarita – různá slova mají různé významy napříč jazyky
- Nejdůležitější jsou lingvistické systémy do kterých náležíme – kulturou, národností, zájmy, znalostí
- Cílem je studovat jazyk jako nezávislý objektivní systém – studovat struktury jazyka a jak jsou utvářené (synchronně)
- Jazyk je strukturující předpoklad myšlení – jazyk není dán jedinci, jedinec je k dispozici jazyku

Claude Lévi-Strauss

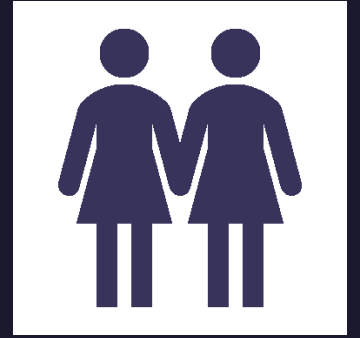
Strukturální antropolog
1908 - 2003

- Jako první začal šířit strukturalismus do sociálních věd pomocí aplikace Saussorových lingvistických teorií
- Studoval pravidla příbuzenství, primitivní klasifikační systémy, totemismus, mýty, hudbu a umění
- Hledal univerzální (nevědomá) pravidla v sociálních systémech skrze strukturální lingvistiku

Manželství a Lévi-Strauss

Les Structures élémentaires de la parenté (1949)

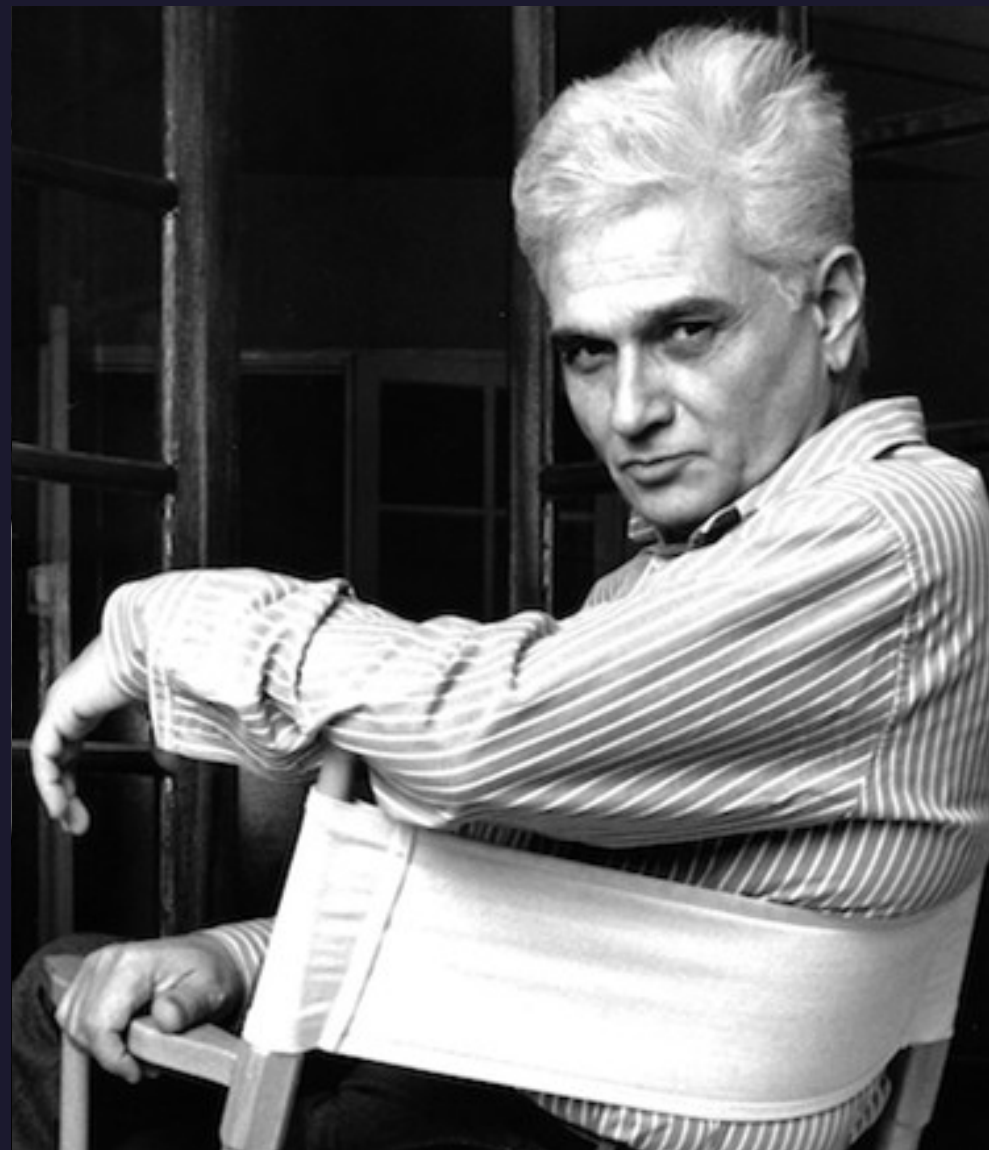
- Všechny společnosti dodržují omezení výběrů sexuálních partnerů a to skrze binární opozici „možný partner“ a „zakázaný partner“
- Pravidla manželství upravují směnu žen – zákaz incestu není pravidlo se neženit s vlastní dcerou ale příkazem ji dát někomu jinému a tak napomáhat reprodukci v sociální skupině
- Incest jako přechod od biologických k sociálním vztahům – ty už museli být konstruované a zakotvené v jazyku jako systému a ty má antropologie a sociologie odhalit
- Tedy máme jít po strukturálních otázkách toho proč je manželství... manželství, co to je manželství, kdo se ho účastní a kdo je vyloučený a proč, jaké jsou zakotvené významy a mýty v manželství. Tyto informace najdeme v jazyku – kultura, videohry, filmy, text, konverzace

Jacques Derrida

Poststrukturalní filosof
1930 - 2004

- První poststrukturalista co radikalizoval strukturalismus
- Navázal na Saussura a Lévi-Strausse a chtěl posunout analýzu jazyka na novou úroveň a přidat i analýzu procesu psaní
- Vyhrazuje se proti „neustávajícímu spoléhání na západní filozofickou metafyziku“ a přichází s pojmy dekonstrukce, fenocentrismus a logocentrismus

Logocentrismus a fonocentrismus

- Logocentrismus – pojmy dostávají čistou srozumitelnost (význam) dříve než se o nich mluví
- Fonocentrismus – řeč je nadřazená formám psaní, jelikož psaní je pouze záznamem řeči
- Derrida je přesvědčený, že nalezení čistoty není možné a představy čistého světa který my jen popisujeme jsou pouze důsledkem souhry jazyka a psaní.
- Tedy psaní a jiné formy komunikace jsou už od začátku vadné – to co reprezentují a jaké významy z nich odvozujeme podléhá rozdílným interpretacím a tzv. definitivní interpretace není možná – skrze jazyk není možné dosáhnout objektivní pravdy

Dekonstrukce

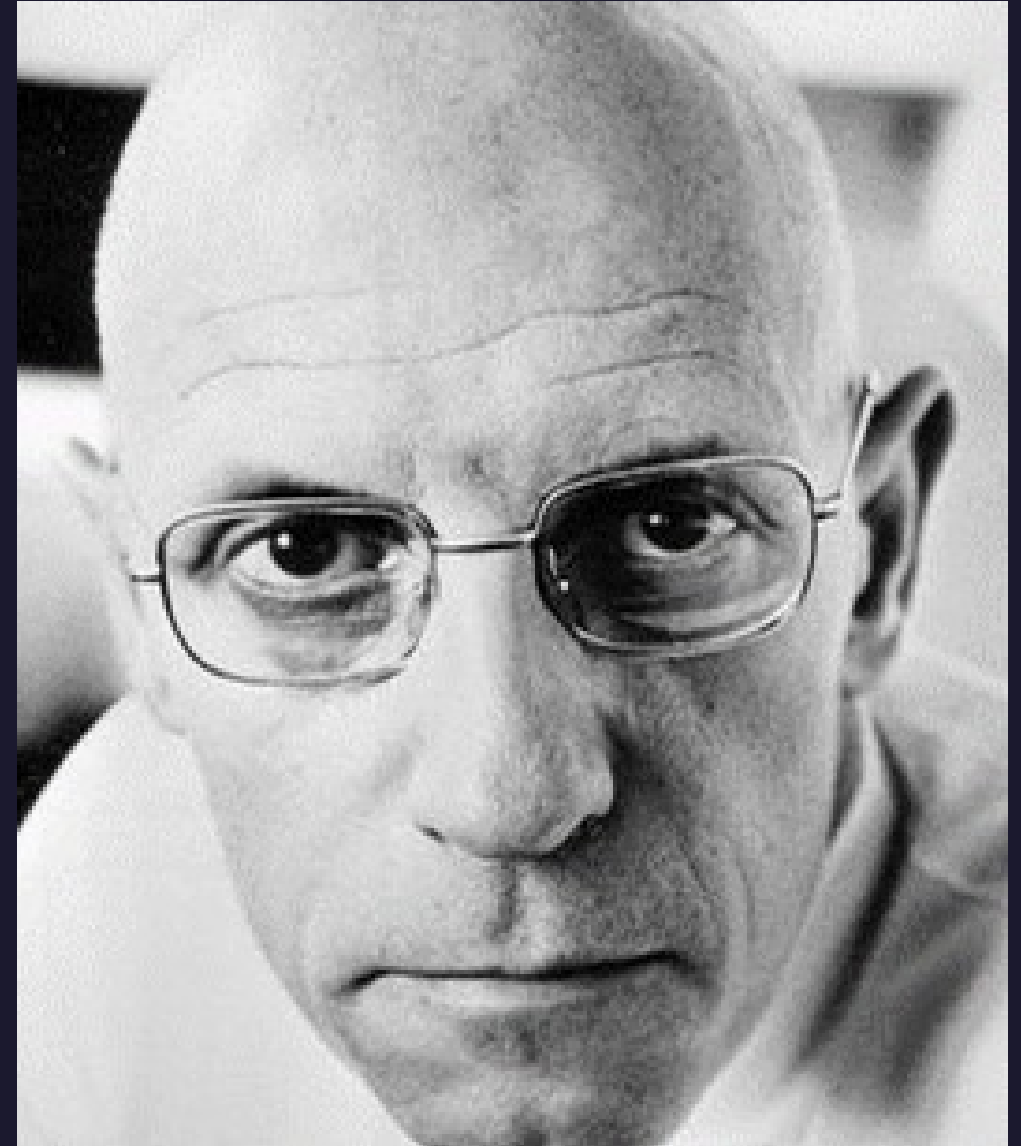
- Metodologie vytvořená Derridou k analýze textů
- Cílem je dostat se k těm nejhlubším významům skrytým běžným čtenářům
- Pracovat s binárním opozicemi významů v textu a odhalovat jejich skryté implikace čtenáři (hlavně muž X žena)
- Neexistuje žádné finální čtení textu – můžeme pouze vytvářet nekonečné množství dalších čtení které nám pomohou text pochopit a každý takový text bude biased (zabarvené)

Michel Foucault

Poststrukturální filosof
1926 - 1984

- Vstoupil do popředí pařížských intelektuálů s prací která rozebírala jak se tvoří lékařský diskurz a kategorizace deviantních uvězněných jedinců (on sám byl homosexuál)
- Také se věnoval studii moci a struktury státu – úlohy věznic, nemocnic, dohledu a kázně
- Nejznámější díla jsou *Archeologie vědění* (1966), *Dohlížet a trestat* (1975) a *Dějiny sexuality* (1976, 1984)

Epistémé a diskurz

Epistémé je epocha vědění, které je specifické pouze pro ni – předepisuje jaké vědění je žádané a jaké výsledky se očekávají (historické apriori)

Diskurz – to jak se mluví o věcech

Vztah moci a vědění

Status quo

Vědění

Moc

Dohlížet a trestat

Mor

Lepra

Dějiny sexuality

- Foucault problematizuje západní pohled na sexualitu a to jak je dominantní pohled reprodukován v institucích
- Ukazuje jak se postupně v historii proměnilo „umění milovat“ na „vědu o sexualitě“ – za účelem kategorizovat, dělit a léčit = kontrolovat tělo
- Foucault mluví o „pravdách o sobě“ jako novým formám podřízenosti stávajícímu systému v diskurzu sexu a sexuality – technologie sexu vytvářená medicínou a psychiatrií která určuje správné postupy a pomáhá léčit deviace od nich

michel

TOU CAULT

HAUXLEYHO
KONEC
CIVILIZACE

O čem jsme mluvili

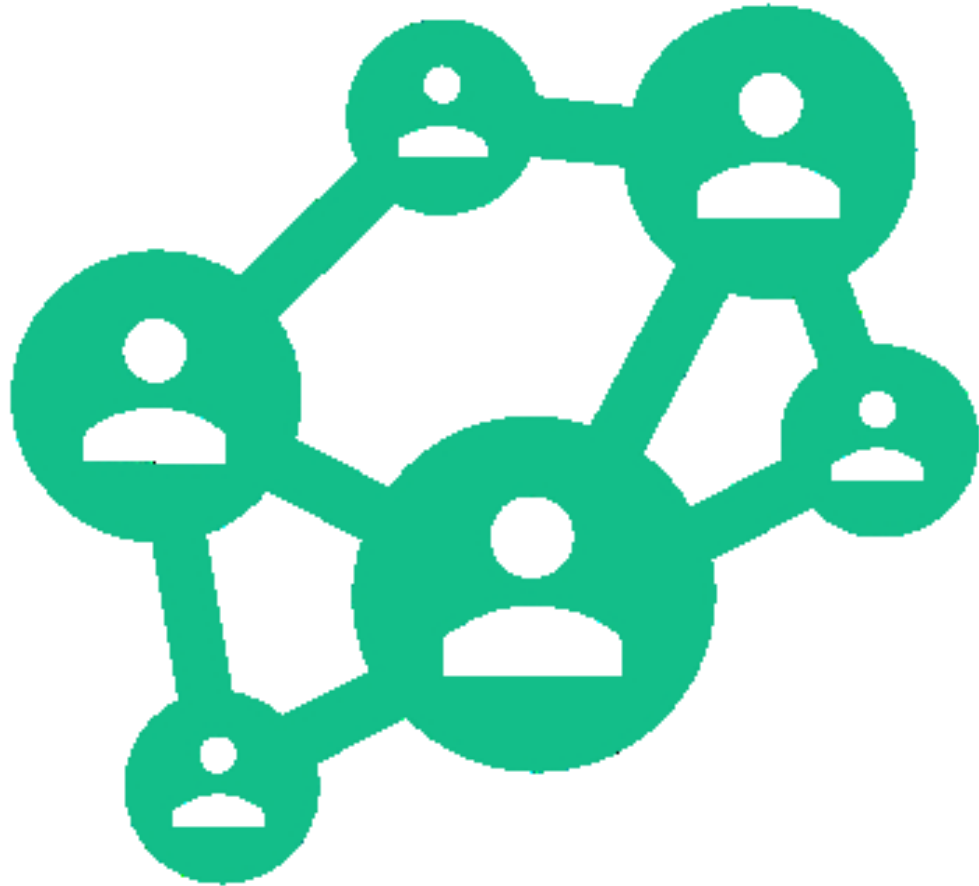
Strukturální
lingvistika

Strukturalismus
a trocha
antropologie

Logocentrismus
a dekonstrukce

Diskurz, vědění,
sex a moc

Příště

Struktura a jednání ve společnosti

Prostor pro dotazy

